

Nagyszerű szöveg Stóhr Lóránt alapos, szakszerű, átfogó és érzékeny tanulmánya Otár Jozseliani művészetéről, valamint Pápai Zsolt informatív és szellemes stílusú dolgozata John Woo-ról, pedig a szerzőnek nem volt könnyű dolga, hiszen a magyar nézők a hongkongi-amerikai rendező hollywoodi kényszerpályán mozgó opusait ismerhetik elsősorban.

PÉCZELY DÓRA

(*Szerkesztette Zalán Vince, Osiris Kiadó, Budapest, 2003, 405 oldal, 2480 Ft*)

Vagabond

Bár a *Talpunk alatt fűtyüül a szélben* elbűcsúztattuk a betyárvilágot szépen, annak szelleme nem nyugszik. Visszajár, mint a szellemek általában, főleg ha a nagy szellemidéző, Szomjas György úgy akarja. És úgy akarta. Legalábbis megpróbálta.

Érdekes kísérlet a film. Ha az alkotói szándékot fürkésszük, és nem elégszünk meg annyival, hogy Szomjas már nagyon akart egy filmet csinálni a táncházakról, találhatunk mélyebb motivációt is, ami a *Vagabondot* a korábbi alkotásokhoz kapcsolja. A sobrijóskák, angyalbandik legendás kora kétségtelenül a múlté, ám mi lenne, ha a keserű múltba révedés helyett inkább bele-

pillantanánk kései utódaik, a köztünk élő aszfaltbetyárok, városi vagányok életébe, hátha az ő világuk túlragyogja a mélabút. Vagy ha ez eleve reménytelen, ütköztessük hát a modern számkivetettek sorsát a régiekével, hogy kitűnjön, ami elveszett.

Mert valami elveszett, és nehéz megmondani, hogy pontosan mi is. Ezek a mai útonállóak mintha kevésbé beérnék, és nagyobb baj, hogy ennek a kevésnek sincs semmi fénye. Kareszék kezükben szélvédőpucolóval rontanak a gyanútlan autósokra, így próbálván megfejteni őket. A kaland, a tét kikopott életükből, izgalmat legfeljebb az jelent, ha a tiltakozók arcába mosószerrel spriccelnek. A gazdagoknak persze ma is van miért félniük, hiszen az elektromos „házörzőket” tán még könnyebb ki játszani, mint az ebeket, és a rend hivatalos őrei is átverődnek annak rendje-módja szerint. De ez mégsem az igazi...

Valaha szép volt betyárnak lenni: a társadalmon kívüli lét rangot jelentett, akinek ez lett a sorsa, attól nem csak rettegett a nép, de csodálta is. S a kemence melegében legendák szövődtek, népdalok születtek róluk. Ahogy egykor az erdő fenevadjai azért váltak szent állatokká, mert rajtuk keresztül tört be a megnevezhetetlen az emberek tudatos, rendezett világába, hasonlóképpen a betyárok is mitikus figurákká lettek. Mivel általuk nevet kapott az embe-

ri lét eredendő bizonytalansága, vagyis tudhatóvá vált, mitől kell félni (medvétől, farkastól, Sobritól, Vidróczkitól), a faluban elviselhetővé váltak a veszélynek, a bizonytalanoknak, a hirtelen végnek kitett hétköznapok.

Szomjas vagabondjai fényévekre vannak ettől. Ők nem *kiléptek* a közös rend világából, hanem *utcára kerültek*. Persze már az alapmodell is tótágast áll, hiszen időközben maga a társadalom került önmagán kívül. A hétköznapi örül(e)tek világában (*Roncsfilm*) nem sok értelme van egyáltalán közösségről beszélni. Így a budai villa ugyanazt a ridegséget árasztja, mint a flaszter, innen is, onnan is menekülni kell, keresni egy helyet, ahol jó lenni. Ahol az idő múlásának-múlatásának van muzikalitása, az emberi kapcsolatokat zene járja át. Ilyen hely lehet a táncház, ahova titokzatos erők elvezetik Zsófit, a budai lányt, és Kareszt, az utcakölyköt is. Itt aztán, mint a mesében, nemcsak otthonra lelnek, hanem egymásra is – jöhet a szerelem.

Milyen hát maga a film? A kritikusok szerint az alapsztori a gimnazista szintet sem éri el; a rendező válasza erre, hogy a történet voltaképpen egy apropó, egy szarítókötél, amelynek a két végét jó erősen ki kell

szögezni a falhoz, hogy utána sok mindent rá lehessen akasztani. Érdekes ars poetica, csak kár, hogy a Vagabond esetében nem a történet meghaladásáról van szó (mint mondjuk Tarr Bélánál), hanem nagyon is a történeten innen vagyunk. És hiába lenyűgözőek a táncjelentek, hiába mosolygunk a csángó kópéságokon, hiába lengi át az epizódokat a népi autentikusság atmoszférája, ami egyre inkább csak szagmintaként lelhető fel (vásárolható meg) modern (fogyasztói) világunkban, tehát hiába ez a sok (megjegyzem: minőségi) cucc, ami rákerült arra a bizonyos szarítókötélre, sajnos mindez nem áll össze filmmé. Mint ahogy a táncházak, népzenei koncertek is csupán úszó szigetekként lebegnek városi létünk zavaros kulturális óceánján, de már soha többé nem állnak össze kontinenssé. Így annak is örülnünk kell, ha korunk nézőjében a moziból kijövet imígyen artikulálódik a katarzis: „jó buli lehet ez a táncházasdi!”

DÖRÖGDI ÁDÁM

(Írta és rendezte Szomjas György,
fényképezte Grunwalsky Ferenc, szereplők:
Simon Péter, Horváth Kata, Simon Csaba,
Kocsis Enikő)